

Geschiedenis van het Bureau VNB 1883-2020

Inleiding

In juni 1949 liet de toenmalige administrateur, de heer H. Verheggen uit Breda, aan het bestuur weten dat 'de administratie in vrije tijd niet meer is vol te houden'. Hij stelde voor er een volledige baan van te maken en liet weten dat hij dat zelf graag zou doen tegen een salaris van 6000 gulden per jaar.

Kennelijk was het bestuur het met de argumentatie en het salaris eens, maar koos het niet voor de heer Verheggen, die een klein jaar daarvoor tot deeltijdadministrateur VNB was benoemd tegen een vergoeding van 1200 gulden per jaar plus jaarlijks een gratis Lourdesreis voor hem en zijn vrouw.

Frans Vissers uit Oss werd per oktober 1951 tot administrateur van VNB benoemd tegen een salaris van 6000 gulden per jaar.

Voor het eerst had VNB daarmee een voltijds personeelslid in dienst.

Geschiedenis van het bureau VNB

1883 tot en met 1912

Vanaf de oprichting van VNB in 1883 tot in 1913 werden de voorbereidende werkzaamheden voor de VNB-bedevaarten en ook de uitvoering ervan gedaan door de bestuursleden van VNB en, vanaf 1901, mede door het bestuur en de werkorganisatie van de Ziekenverpleging, die in 1910 een gereguleerde onderafdeling van VNB werd.

Tijdens deze hele periode was het Charles Hollman, wijnhandelaar uit Maastricht, die als secretaris-penningmeester veel tijd besteedde aan de voorbereidingen van de vierentwintig Lourdes-, twee Romebedevaarten en een bedevaart naar Maastricht/Aken die in deze periode plaats vonden. Hij deed deze werkzaamheden thuis, aan de Bouillonstaat 14 Maastricht.

De twee opeenvolgende voorzitters in deze periode, te weten de Jezuiet pater Michaël H. Reuser, eveneens wonende in Maastricht, en mgr. van Rooy, pastoor van Sint Willibrord, bereidden het geestelijk gedeelte voor en hadden de algehele leiding van de bedevaarten.

De heer Leon Hermans, een Nederlandse ingenieur die in Antwerpen woonde, had tot 1909 de functie van directeur der treinen. Hij zorgde er voor dat alles betreffende het vervoer werd geregeld.

De overige acht bestuursleden zorgden voor zoveel mogelijk pelgrims en deden voorbereidende werkzaamheden voor zover dat nodig was, zoals bijvoorbeeld hulp bij het samenstellen en laten drukken van het pelgrimsboekje en andere werkzaamheden.

In de voorbereidingen scheelde het een flinke slok op een borrel dat alle pelgrims, met uitzondering van hen die als zieke meegingen, zelf hun logies en eten moesten regelen.

Het bestuur stelde wel een lijst samen van aanbevolen hotels, inclusief een prijslijst, maar voorafgaand aan de reis of bij aankomst in Lourdes moest men er zelf opuit om een hotel te boeken.

Vanuit dit eerste 'bureau VNB' in Maastricht werden in de eerste dertig jaar van VNB voor bijna 10.000 pelgrims de voorbereidingen voor hun pelgrimstocht getroffen.

1913 tot en met 1929

In 1913 kwam er een nieuwe voorzitter, de secretaris-penningmeester die vanaf de oprichting in functie was, legde zijn functie neer en de nieuwe directeur der treinen was nog maar kort onder de vleugels van de oude vandaan. Dat bood kansen op een andere aanpak en structuur. De bestuursnotulen van 15 maart 1913 melden:

‘Daar de Heer Ruys de Beerenbrouck [die later in drie kabinetten minister-president zou worden] het lidmaatschap aangenomen heeft en wij een

Secretariaat moeten oprichten, moet het reglement gewijzigd worden en moet opnieuw de konink.-goedkeuring op die wijzigingen gevraagd worden.’

En jawel: begin april 1913 werd de heer J. Kamerbeek aangesteld om ‘de werkzaamheden aan het Secretariaat van de Nederlandsche Bedevaarten te verrichten.’

Hij krijgt voor deze deeltijdbaan een vergoeding van 250 gulden per jaar.

De heer Kamerbeek is in Venlo ook secretaris van het parochiebestuur waar de pas aangestelde voorzitter van VNB, deken M. Bauduin, de pastoor is. Een korte lijn tussen de voorzitter VNB en het secretariaat VNB was hiermee gewaarborgd.

Na dertig jaar gevestigd te zijn geweest in Maastricht, krijgt het VNB-secretariaat de komende zeventien jaar Begijnengang 15 in Venlo als adres.

Vanaf het jaar van Kamerbeek’s aantreden verschijnen er jaarlijks financiële overzichten.

Zijn eerste bedevaart in 1913 was een feestelijke. Het was de 25^e Lourdesbedevaart van VNB en tevens ging er op die reis voor het eerst een Nederlandse bisschop mee in de persoon van mgr. Callier, bisschop van Haarlem.

De tweede Lourdesreis die Kamerbeek als administrateur voorbereidde werd een ramp.

Nog maar een goeie dag in Lourdes, werd op 1 augustus 1914 in Frankrijk de algehele mobilisatie afgekondigd en op 3 augustus verklaarde Duitsland de oorlog aan Frankrijk. Alle 830 Nederlandse pelgrims zaten in Lourdes als ratten in de val, want alle treinen werden door de Franse legertop gevorderd voor vervoer van troepen en materieel. Na bange dagen kon men eindelijk uit Lourdes vertrekken en een volle week na de geplande dag kwam men, zoals dat in de annalen vermeld wordt, ‘behouden in het vaderland aan’.

Daarna volgden zes jaren waarin vanwege die Eerste Wereldoorlog en de nasleep daarvan geen VNB-activiteiten plaats vonden. In 1921 begonnen de bedevaarten weer.

In 1926 was men voor het eerst zes dagen in Lourdes en waren er ook geen inreisvisa meer nodig. In 1927 krijgt Kamerbeek officieel de titel ‘Administrateur’.

Totaal ging men in de periode Kamerbeek elf keer naar Lourdes met in totaal 14.889 pelgrims. Men ging drie keer naar Rome met in totaal 989 pelgrims en één keer naar Lisieux met ongeveer vijftig pelgrims.

Kamerbeek sterft in het harnas in 1929 en wordt gedurende de rest van dat jaar voor zijn VNB-werk waargenomen door de heer G. Wissing, gemeentesecretaris in Delden. De burgemeester was zijn ambtelijke chef en in die periode tevens bestuurslid van VNB.

1930 tot en met 1951

Het volle jaar 1930 functioneerde de heer H. Doorn uit Den Haag als administrateur VNB.

De kritiek die hij kreeg van het bestuurslid met de titel ‘directeur der treinen’ woog bij hem kennelijk niet op tegen de vergoeding van 1500 gulden die hij voor zijn VNB-werk aan huis deed.

Hij was als administrateur betrokken bij twee Lourdesbedevaarten met in totaal 1973 deelnemers. Tevens vond in dit jaar een bedevaart naar Boedapest plaats ter gelegenheid van het negende eeuwfeest van de heilige Emericus. Er waren rond de honderd deelnemers.

Op 1 januari 1931 ging het secretariaat terug naar Limburg. Het werd Heerlen, vanwaar de heer Van de Camp de deeltijd werkzaamheden voor VNB verrichtte tegen een vergoeding

van 2250 gulden per jaar. Aanmerkelijk meer dan de vorige, zult u opmerken. Dat klopt en een reden daarvoor was dat hij er ook de administratie van de Ziekenverpleging bij kreeg. Die was tot dan toe bijgehouden door het bestuur van die onderafdeling.

In de tien jaar van de werkzaamheden als administrateur was Van de Camp betrokken bij negen Lourdesbedevaarten met in totaal 14600 deelnemers. Met de twee Romebedevaarten gingen 301 pelgrims mee. Bij de eerste VNB-Echternachbedevaart waren rond de honderd deelnemers en bij de eerste en tevens laatste bedevaart naar Ars was een onbekend aantal pelgrims.

Op 11 februari 1940 vond vanwege de oorlogsdreiging, vanuit VNB en de Stichting Geestelijke Bedevaart naar Lourdes, een Boetetocht in Den Bosch plaats waar Van de Camp zeker nog bij betrokken is geweest. Er kwamen daar 2563 deelnemers.

In 1932 werd de Ziekenverpleging verheven tot Aartsbroederschap O.L.V. van Zeven Smarten.

In 1934 stopte voor het eerst een van de Lourdestreinen in Nevers om daar het lichaam van Bernadette te bezoeken.

In 1935 vierde de afdeling Ziekenverpleging haar zilveren jubileum.

Van de Camp zal zijn handen vol hebben gehad aan deze bijbaan. Van klachten over zijn functioneren wordt nooit gerept.

Maar.....er komen klachten die te maken hebben met zijn privéleven. Ondanks een intern onderzoek komt er geen haring of kuit, maar toch neemt Van de Camp met ingang van 1 april 1941 ontslag.

In Sittard vindt men de heer Fr. Schrage bereid om vanaf juli 1941 de werkzaamheden te gaan verrichten. Waarom hij een jaar later al stopt is niet duidelijk. Veel werk zal hij niet hebben gedaan, want van enige VNB-activiteit is in dat oorlogsjaar geen sprake.

Breda is dan aan de beurt om zich vestigingsplaats van het secretariaat VNB te kunnen noemen. De heer P. Smit, wonend in de Baronielaan, volgt Schrage op met ingang van juli 1942 tegen een vergoeding van 500 gulden plus reis- en verblijfskosten. Een aanzienlijk lager bedrag dan wat Van de Camp ontving. Dat zal zeker zijn omdat er op dat moment vanwege de oorlog geen zicht op was wanneer de bedevaarten naar het buitenland weer op gang konden komen.

P. Smit biedt zijn ontslag aan in het eerste kwartaal van 1948. Mogelijk doet hij daarna nog korte tijd werkzaamheden voor VNB. Er is in zijn periode slechts één bedevaart [1947] naar Lourdes georganiseerd. Dit was een kleine bedevaart met slechts 100 pelgrims waarvan geen enkele zieke, en de reis werd gemaakt met de gewone trein-dienstregeling.

Uitgaande van de bekende gegevens uit deze periode is hij zeer waarschijnlijk niet betrokken geweest bij de voorbereidingen en uitvoering van de eerste VNB-vliegbedevaart naar Lourdes die plaats vond van 25 juni tot 3 juli 1948.

Goede raad is duur na twee min of meer mislukte administrateurs. Toch vindt men een oplossing en ook die ligt in Breda: de heer H. Verheggen is zijn naam. Hij is bereid tegen een vergoeding 1200 gulden per jaar en een gratis Lourdesreis en verblijf voor hem en zijn vrouw, het secretariaat van VNB thuis en in zijn vrije tijd uit te voeren.

Op 1 augustus 1948 gaat hij aan de slag en krijgt de tijd zich in te werken, want in dit jaar gaat er na zijn start geen bedevaart meer. Nadat de inschrijving voor 1949 werd geopend

bleek de belangstelling voor de vliegbedevaarten naar Lourdes te ontpluffen. De gebruikelijk jaarlijkse treinbedevaart moest worden georganiseerd en daar kwamen maar liefst acht vliegtochten bij. Daar was het secretariaat niet op berekend. Dat bracht hem er toe in juni 1949 de brief aan het bestuur te sturen zoals in de inleiding van dit artikel vermeld.

Verheggen bleef zijn afgesproken vergoeding ontvangen tot het eind van 1951.

Frans Vissers werd per 1 oktober 1951 de opvolger en kon daardoor nog drie maanden een beroep doen op zijn voorganger. Of dat ook daadwerkelijk werd afgesproken en gebeurde, is niet bekend. Vissers kon vanuit Oss aan de slag met de voorbereidingen voor het seizoen 1952.

1952 tot en met 1997 periode Vissers en Van Heel

De periode Vissers liep vanaf oktober 1951 tot in de tweede helft van 1979, meer dan zeventenwintig jaar dus. Het was een goede periode voor VNB want:

- 1 Van zijn thuishkantoor in Oss verhuisde hij op 4 juli 1952 met zijn vrouw naar de Brugstraat 9 in Den Bosch. In 1955 moest vanwege ruimtegebrek verhuisd worden naar de Ophoviuslaan 116, met nog steeds het kantoor aan huis.
In maart 1974 kreeg het bureau een eigen pand aan de Seringenstraat 13, weliswaar voorheen een woonhuis, maar vanaf toen geheel in gebruik als kantoor VNB.
- 2 Het gemiddeld aantal pelgrims per jaar steeg in de periode Vissers tot bijna 4000. In 1978 waren er alleen naar Lourdes al 6035 deelnemers.
- 3 Het aantal treinbedevaarten naar Lourdes, met iedere keer meerdere treinen per bedevaart zoals dat voor het eerst in 1908 het geval was, kwam in deze zeventenwintig jaar op 59, het aantal vliegbedevaarten op 157. Daarnaast werden tien Fatimabedevaarten uitgevoerd, twintig bedevaarten gingen naar Echternach en negentien naar Rome.
- 4 Het aantal vaste en tijdelijke werknemers op het bureau wisselde naar gelang de drukte.
- 5 Van de treinbedevaart 1951 werd door de nationaal bekende cineast mr. Hustinx een kleurenfilm gemaakt waarmee Vissers vanaf 1952 door het hele land trok. Genoemd jaar was het eerste jaar waarin er op twee data VNB-treinbedevaarten naar Lourdes gingen.

De opvolger van Vissers in deze periode werd Harrie van Heel.

Van Heel die al in mei 1976 bij het bureau VNB in dienst trad, werd op 1 november 1979 met de titel 'administrateur' aangesteld al opvolger van Vissers. Vissers had in de loop van de tijd de titel 'directeur' gekregen, maar dat was aan zijn persoon gebonden, zo zeggen de betreffende stukken.

Van Heel zou tot in 1997 aan het roer van het bureau blijven staan. Ruim zeventien jaar waarin, zoals toen al vaak werd gezegd, het op bedevaart gaan wel sterk zou gaan verminderen. Dat blijkt achteraf langer geduurd te hebben dan men toen dacht.

Met de 60 trein-, 220 vlieg- en 45 bus-bedevaarten naar Lourdes, 20 bedevaarten naar Rome, 25 naar Fatima en zes naar Polen, werden in totaal rond de 9700 deelnemers geteld in dit tijdsbestek.

In vergelijking met de periode Vissers [1952 tot en met 1979] ging het jaarlijks deelnemersgemiddelde in de jaren 1980 tot en met 1997 van net geen 4000 omhoog naar ruim 5400, een verhoging met een derde in plaats van de gevreesde daling.

In 1983 werd het honderdjarig bestaan van VNB groots gevierd in Den Bosch.

De vliegbedevaarten hadden hun gestage opmars voortgezet en de bus-bedevoarten naar Lourdes bleken, na enige bestuurlijke aarzeling gestart in 1986, in een behoefte te voorzien.

Naast Rome en Fatima werden ook andere bedevaartplaatsen aangedaan, waaronder Polen, Puy-en-Velay in Frankrijk en Santiago de Compostella.

Het was dan ook niet verwonderlijk dat men alweer uit moest gaan zien naar een andere huisvesting voor het bureau VNB.

Het kantoorpand aan de Pater van de Elzenstraat 10 werd betrokken in november 1993. Eindelijk een ruim en modern kantoorpand voor de in die jaren rond de tien full-time eenheden bezetting van het bureau.

In het laatste jaar dat Van Heel de scepter zwaaide, begon voorzichtig de samenwerking met Montforttochten betreffende bedevaarten naar Israël. De eerste acht pelgrims die ingeschreven hadden bij VNB, vertrokken met de Montfortanen naar het Heilig Land. VNB zou in latere jaren veel pelgrims zelfstandig naar en in Israël gaan begeleiden.

1997 tot en met 2007

Een periode waarin het op bestuurlijke niveau en voor wat betreft de leiding van het bureau niet altijd op rolletjes liep.

Jos van Bussel werd na het vertrek van Van Heel een poosje waarnemend directeur.

Louis Steuten was vanaf oktober 1999 tot juli 2001 directeur.

Will van Heugten volgde hem op tot augustus 2006, waarna Jos van Bussel het directeurschap wederom waarnam. Per december 2006 volgde zijn benoeming tot tijdelijk directeur.

Op 10 oktober 2007 werd de vereniging VNB omgezet in een stichting met een Raad van Bestuur en een Raad van Toezicht.

Vanaf december 2007 werd Ruud Fokker benoemd tot directeur interne zaken en Jos van Bussel tot directeur externe zaken.

Ondanks bovenstaande perikelen steeg het aantal deelnemers in deze periode gemiddeld per jaar van 5400 in de vorige periode naar bijna 6700 in deze periode, variërend van 5906 tot 7518 per jaar.

En dan moest het recordjaar 2008 nog komen.

2008 tot en met 2018

In 2008 bestond VNB 125 jaar en Lourdes herdacht groots het feit dat de verschijningen aan Bernadette 150 jaar geleden plaats vonden. In totaal bracht VNB in dit jubileumjaar 9387 deelnemers naar Lourdes en 1224 pelgrims naar andere bedevaartplaatsen, een totaal van 10.611 deelnemers.

In deze periode kwamen de Israël reizen goed op gang en er ontstonden maatwerkreizen voor specifieke groepen. De laatste VNB-nachttrein naar Lourdes reed in 2010. Vanaf 2011 werd, eerst tweemaal en later eenmaal per jaar, een dagreis naar Lourdes uitgevoerd met de TGV vanuit Tourcoing. Het grootste deel van de pelgrims gaf de voorkeur aan het reizen met vliegtuig en bus.

In 2008 werd het reizen met de bus voor zorgpelgrims mogelijk, de zogenoemde Lancebedevaarten; niet alleen naar Lourdes, maar later ook naar Rome en Israël.

Ook werd het arsenaal van te bezoeken bedevaartplaatsen in Europa uitgebreid met onder meer Turkije, Griekenland, Kevelaar, Ierland, Taizé, Echternach, Lisieux en Banneux.

In 2012 vond de eerste fietsbedevaart plaats en in 2013 de eerste kampeerbedevaart.

Eind 2014 wijzigde de topstructuur van de VNB-organisatie. Het bestuur ging bestaan uit één persoon te weten de bestuurder-directeur van het bureau VNB. Dat werd Ruud Fokker, die hiermee de lijn van VNB-administrateurs en VNB-directeuren voortzette. De Raad van Toezicht zou tussen de vijf en negen leden gaan tellen.

De deelnamecijfers van alle bedevaarten over de laatste tien jaren zien er als volgt uit:

2009	6660 deelnemers	2010	5323 deelnemers
2011	5365	2012	5062
2013	4957	2014	5399
2015	5575	2016	6172
2017	4658	2018	4162

Het gemiddeld aantal deelnemers per jaar van de laatste tien jaar komt daarmee op 5330. Dit is 1370 deelnemers per jaar minder dan in de vorige periode.

Het aantal deelnemers in de laatste twee jaar van deze periode, voorspellen, ondanks vele inspanningen van alle betrokkenen, weinig goeds.

Maar.... vanaf 1883 tot het begin van de vijftiger jaren van de twintigste eeuw deed VNB het met minder dan 4000 deelnemers gemiddeld per jaar. Als dat noodzakelijk blijkt dan zou dat toch de komende tijd ook moeten gaan lukken.

Een stap in de goede richting, zo hopen velen met mij van harte, is de verhuizing in november 2019 van het te ruime kantoor in Den Bosch naar een meer passende huisvesting in Tilburg.

Rondom deze verhuizing vertrok Ruud Fokker als bestuurder-directeur. Zijn functie werd waargenomen door de voorzitter van de Raad van Toezicht tot rond de jaarwisseling 2019/2020 Jack van Maaswaal in de vacature werd benoemd. Hij ging in februari 2020 voor het eerst in functie mee naar Lourdes en werd kort daarna geconfronteerd met de corona-COVID-19 pandemie als gevolg waarvan alle voorjaarsbedevaarten werden geannuleerd.

Of de najaarsbedevaarten in 2020 nog worden uitgevoerd is bij het schrijven van dit artikel nog een groot vraagteken.

Jos Smits